

Pangloss Brüksel’de

Ege Anlaşması nasıl doğru (ya da yanlış) hayata geçirilebilir?

07 Ekim 2016

“Olayların olduğundan farklı olamayacağını kanıtlamak mümkündür. Herşeyin bir amacı olduğuna göre, herşey muhakkak en güzel amaç uğruna yaratılmıştır.”
Dr. Pangloss, Voltaire’in *Candide ya da İyimserlik* adlı eserinden

28 Eylül, Avrupa Komisyonu’nun AB-Türkiye Anlaşması’nın uygulanmasına dair üçüncü raporunun yayınlanma tarihi.¹ Bu rapor serisinin birincisi *Nisan*², ikincisi ise *Haziran*³ ayında kamuoyu ile paylaşılmıştı. İlk iki rapor gibi *Eylül raporu* da Komisyon’un duruma hâkim olduğunu; mülteci krizine ilişkin siyaset geliştirenlerin endişelenmemeleri gerektiğini, sorunların tümünün tespit edildiğini ve çözülmeye başlandığını yazıyor. Ayrıca bu hususlar Avrupa’nın belli başlı medya kuruluşlarına, Komisyon yetkilileri tarafından verilen söyleşilerde dile getiriliyor.⁴

Aslında, *Eylül raporu* rahatsızlık verici bir belge. Raporun sahibi, adeta Voltaire’in mâba’det tabia-i-ve’l-ilâhiyat-ı-ve’l-kâinat-ı-ve’l-dangalakaye ilmi profesörü Doktor Pangloss karakteri gibi sonsuz ve akıldışı bir iyimserlikten, yani “herşey her zaman iyiye hizmet eder” yaklaşımından muzdarip. Metinde AB üyesi devletleri ufukta bekleyen tehlikelere değinme zahmeti gösterilmiyor.⁵ Tersine, endişeye yer olmadığına vurgu yapılıyor: “Zor koşullara rağmen, AB-Türkiye Bildirisi’nin hayata geçirilmesinde ilerleme ve hızlanma söz konusu.”⁶ Ancak, Komisyon’un aktardığı olgu ve verilerin yanı sıra metinde bahsetmediği bazı bilgiler, böylesi bir ilerleme ve hızlanmayı doğrulamıyor.

Eylül raporu daha derin bir incelemeye tâbi tutulduğunda AB-Türkiye Anlaşması’nın ne kadar kırılğanlaştığını, belirginleşmiş sorunları aşarak anlaşmanın doğru uygulanmasını sağlamak adına ne kadar az kafa yorulduğunu görmek mümkün. Ezcümle, uygulama ve iletişim noktalarında şu ana kadar yapılanlar son derece yetersiz.

Pangloss nerede yanlış yapıyor?

Yanlış tespit için iki açıklama ve üç tabloya bakmak yeterli. İlk açıklama şöyle: “İkinci raporun yayınlandığı 15 Haziran 2016 tarihinden bu yana Türkiye’den Yunan adalarına ulaşanların toplamı 9,250 kişi. Yani, günlük ortalama yaklaşık 81 kişi.”⁷ Bu bilginin bize yansıtmadığı önemli bir olgu var: Haziran’da günlük ortalama 50 iken Ağustos ve Eylül’de sayı iki katına çıkıyor ve 110’a varıyor.⁸ Yunanistan’dan Türkiye’ye geri gönderilenlere gelince, Komisyon “15 Haziran 2016 tarihli ikinci rapordan bu yana, Yunanistan’a düzensiz girmiş bulunan 116 kişi geri gönderildi” diyor.⁹ Bu iki sayıyı karşılaştırdığımızda gerçek

¹ Avrupa Komisyonu, [AB-Türkiye Bildirisi’nin uygulanmasında kaydedilen ilerlemelere dair üçüncü rapor](#), COM(2016) 634 son, 28 Eylül 2016.

² Avrupa Komisyonu, [AB-Türkiye Bildirisi’nin uygulanmasında kaydedilen ilerlemelere dair ilk rapor](#), COM(2016) 231 son, 20 Nisan 2016.

³ Avrupa Komisyonu, [AB-Türkiye Bildirisi’nin uygulanmasında kaydedilen ilerlemelere dair ikinci rapor](#), COM(2016) 349 son, 15 Haziran 2016.

⁴ *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, “Brüssel: Vertrag mit Türkei bewährt sich” [Brüksel: Türkiye ile varılan mutabakat dayanıklı], 27 Eylül 2016; *NRC Handelsblad*, [“Falen van deal met Turkije is geen optie”](#) [AB-Türkiye Mutabakatı: Başarısızlık bir seçenek değil], 27 Eylül 2016.

⁵ Rumeli Observer, [“Blind in den Sturm: Wie die Europäische Kommission in Griechenland versagt”](#) [Fırtınada kör olmak: Avrupa Komisyonu Yunanistan’da neden başarısız?], 27 Eylül 2016.

⁶ Avrupa Komisyonu, [Eylül raporu](#), s. 13.

⁷ Avrupa Komisyonu, [Eylül raporu](#), s. 2.

⁸ BMMYK, Mülteciler/Göçmenler Acil Durum – Akdeniz, [Her ülkeye günde kaç kişinin ulaştığına dair tahmini sayılar](#), 22 Eylül 2016.

⁹ Avrupa Komisyonu, [Eylül raporu](#), s. 5.

durumu görüyoruz: Adalara ulaşan sayısı 9,250, Türkiye'ye gönderilen sayısı ise sadece 116! Aradaki fark muazzam.

Aşağıdaki üç tablo durumu çok net anlatıyor. Birinci tablo beş Ege adasına ulaşanların günlük ortalamasını veriyor:

2016'da Türkiye'den adalara ulaşanların günlük ortalaması¹⁰

Tarih	Adalara ulaşanlar - günlük ortalama
Ocak	1,932
Şubat	1,904
1-20 Mart	1,148
21-31 Mart	333
Nisan	114
Mayıs	47
Haziran	50
Temmuz	60
Ağustos	111
Eylül (ayın 21'ine kadar)	112

İkinci tablo her bir adanın göçmen ve sığınmacı ağırlama kapasitesine dikkat çekiyor:

Yunan adalarında barınma kapasiteleri ve gerçekte bulunan kişi sayısı, 03 Ekim 2016¹¹

Ada	Kişi sayısı	Kapasite
Midilli	5,966	3,500
Sakız	3,884	1,100
İstanköy	1,858	1,000
Sisam	1,624	850
İleryoz	731	1,000
Rodos	222	0
Kızılhisar	37	0
Kilimli	6	0
Kerpe	3	0
Toplam	14,331	7,450

Üçüncü tablo ise Türkiye'ye geri gönderilenlerin sayısını gösteriyor:

26 Eylül 2016 itibarı ile Yunanistan'dan Türkiye'ye geri gönderilenlerin sayısı¹²

¹⁰ BMMYK, Mülteciler/Göçmenler Acil Durum – Akdeniz, [Her ülkeye günde kaç kişinin ulaştığına dair tahmini sayılar](#), 22 Eylül 2016.

¹¹ BMMYK, Mülteciler/Göçmenler Acil Durum – Akdeniz/Yunanistan, 03 Ekim 2016 tarihinde erişilen [Hükümet tarafından iletilen verilere göre günlük kapasite ve doluluk haritası](#).

¹² En güncel AB-Türkiye Bildirisi operasyonel uygulama tablosu için [tıklayınız](#).

Tarih	Geri gönderilenler
04 Nisan	202
08 Nisan	123
26 Nisan	49
27 Nisan	12
18 Mayıs	4
20 Mayıs	51
08 Haziran	8
09 Haziran	13
16 Haziran	6
17 Ağustos	8
18 Ağustos	6
25 Ağustos	2
07 Eylül	5
08 Eylül	13
23 Eylül	7
26 Eylül	69
Toplam	578

Komisyon bazı konularda suskun

Komisyon, “adalara ulaşan göçmenlerin daha büyük sayıda ve süreklilik arz edecek şekilde geri gönderilmesi” hususuna vurgu yaparak, bunun “hem düzensiz göçmenler hem de insan kaçakçıları için caydırıcılığına” dikkat çekiyor.¹³ Raporda “altyapının hazır olduğu ve esas üzerinden incelenecek sığınma başvurularının neticelenmesi ile birlikte geri gönderme işlemlerinin yapılabileceği” belirtiliyor.¹⁴ Ancak Komisyon’a göre geri göndermeler,

“... Yunan Sığınma Kurumu’nun (Avrupa Sığınma Destek Ofisi’nin yardımına rağmen) *yavaş çalışarak ilk derece kararlarını geç vermesi* ve yeni kurulan Yunan İtiraz Kurumu’nun *itirazları geç değerlendirmesi* nedeni ile istenilen şekilde gerçekleşmiyor.”¹⁵

Peki, Komisyon bütün suçu Yunan Sığınma Kurumu’na faturalamakta haklı mı?

Söz konusu kurumun alabileceği *iki tür karar* var. Önce başvurunun incelemeye alınıp alınmayacağına karar veriliyor. Olumsuz karar, başvuruyu yapan açısından Türkiye’nin güvenli üçüncü ülke olduğu ve Yunanistan’da sığınma prosedürünün başlatılmayacağı anlamına geliyor. İncelemeye almama kararı neticesinde başvuru sahibi Türkiye’ye geri gönderiliyor. Şayet bu kişi Suriyeli ise, kendisine Türkiye’de geçici koruma sağlanıyor. Suriyeli olmayanlar ise sığınma başvurularını orada yapabiliyor. Yunan Sığınma Kurumu’nun alabileceği ikinci karar türü ise sığınma prosedürünün başlatılmasına yönelik. Bu prosedürün sonunda başvurusu reddedilen, yani koruma talebine olumsuz yanıt alan kişi, yasadışı göçmen olarak işleme tâbi tutuluyor ve Türkiye’ye geri gönderiliyor.

¹³ Avrupa Komisyonu, [Eylül raporu](#), s. 4.

¹⁴ Avrupa Komisyonu, [Eylül raporu](#), s. 2.

¹⁵ Avrupa Komisyonu, [Eylül raporu](#), s. 5.

Başvuruların değerlendirilmesinin süratli olmasına ve -adalara geçmek isteyenleri caydıracak en önemli etken olan- geri gönderilmelere atfedilen önem nedeni ile, raporda değerlendirmeleri yapan kurumlar, kişiler ve kurulu altyapı hakkında ayrıntılı bir analize yer verildiğini sanabilirsiniz. Ancak Komisyon bu noktalarda suskun.

Haziran raporu adalarda olan biten hakkında muğlak ifâdeler içeriyor. Bu rapora göre, 12 Haziran itibarı ile,

“Türkiye’den Yunan adalarına geçenlerden 1,429’u sığınma başvurusu yaptı ... Yunan Sığınma Kurumu 267 başvuruyu incelemeye almayı reddetti... 252 ilk derece kararına Yunan İtiraz Kurulları nezdinde itiraz edildi. Söz konusu itirazlardan an itibarı ile 70’i kabul edilirken, ikisi reddedildi.”¹⁶

Başka bir deyişle, o tarihte adalarda bulunan 8,450 göçmenin büyük çoğunluğu sığınma başvurusu *yapamamış*; ilk derecede, başvuruları incelemeye alınamaz ilan edilenlerin neredeyse tümü bu kararlara itiraz etmiş. Neticede *hem* birinci *hem de* ikinci derecede başvurusu incelemeye alınamaz kabul edilen sadece iki kişi olmuş. *Haziran raporu* “esas” üzerinden sonuçlandırılan başvuru sayısına dair veri içermiyor. Öte yandan rapor, adalarda sığınma başvurularını değerlendirmekle görevli Yunan memur sayısı verilmiyor.

Eksikler ve suskun kalınan hususlar- Komisyon raporlarında Ege’de sığınma kararları

	Haziran raporu (12/6 itibarı ile)	Eylül raporu (18/9 itibarı ile)
Yapılan sığınma başvurusu sayısı	1,429	Bilgi verilmiyor
“incelemeye alınabilir” kararlarının sayısı	Bilgi verilmiyor	Bilgi verilmiyor
“incelemeye alınamaz” kararlarının sayısı	267	Bilgi verilmiyor
ikinci derecede yapılan itiraz sayısı	252	Bilgi verilmiyor
ikinci derecede alınan karar sayısı	72	311 incelenebilirlik kararı
ikinci derecede reddedilen itiraz sayısı	2	6

İkinci rapordan üç ay sonra yayınlanan *Eylül raporu* daha da az ayrıntı içeriyor. Ne adalarda bulunan 14,000 göçmenden sığınma başvurusu yapanların sayısına değiniliyor ne de kaç ilk derece kararına itiraz edildiğine. Sadece ikinci derece kurullarının incelenebilirlik hususunda 311 karar aldığını bunlardan altı adedinin red yönünde olduğunu, yani başvuru sahibi altı Suriyelinin Türkiye’ye geri gönderilmesinin önünde bir engel kalmadığını öğreniyoruz.¹⁷ Yunan Sığınma Kurumu, Afgan, Iraklı ve Pakistanlılar gibi Suriyeli olmayanların başvurularını incelenabilirlik yönünden değerlendirmeye tâbi tutmuyor. Bunun sebebi de kurumun Suriyeli olmayan mülteciler açısından Türkiye’yi güvenli üçüncü ülke kabul etmemesi. Ezcümle, eldeki en önemli veri, altı aylık uygulama sürecinin sonunda sadece altı sığınma başvurusu incelemeye alınamaz bulunması.

¹⁶ Avrupa Komisyonu, [Haziran raporu](#), s. 5.

¹⁷ Edindiğimiz bilgilere göre şu ana kadar ikinci derecede esastan karara bağlanan 42 dosya var. Bunların sadece ikisi ilk derecede alınan kararın aksi yönünde.

Şimdi ne yapmak gerektiğine dair raporda tek kelime yok. Okuyucuya ne ipucu sunuyor ne de eksikleri ve sorunlu alanları anlamak için ihtiyaç duyulan bilgileri aktarıyor. Kısacası, aşağıdaki önemli soruları cevapsız bırakıyor.

1. Başlatılmasına karar verilen bir sığınma prosedürünün neticelenmesi, bir sığınma başvurusunun incelemeye alınıp alınmaması kararının verilmesine kıyasla daha uzun bir süre gerektiriyor. Adalardaki 14,000 kişinin bu iki kategori arasında dağılımı nedir?
2. Adalarda sığınma başvurularını incelemekle görevli yetkililerin bir başvurunun incelemeye alınıp alınmamasına karar vermek için harcadığı ortalama süre nedir? İncelemeye alınmasına karar verilen bir başvurunun esastan değerlendirilme ve neticelendirilme süresi ortalama olarak nedir?
3. Yunan Sığınma Kurumu'nun bir başvuruyu incelemeye alma veya almama kararı için kullandığı kriterler nelerdir?
4. İkinci derece görevi gören itiraz kurulları ayda ortalama kaç dosyayı karara bağlıyor?

Raporda cevap bulmak mümkün değil ancak bir çok hüsnükuruntu mevcut. İşte iki örnek:

İlk derecede sığınma başvurularını inceleyen yetkililer

Haziran raporu Ege adalarında AB üyesi devletlerden gelen 47 “sığınma uzmanı” olduğunu ve “tespit edilen ihtiyaca cevap verildiğini” yazıyor.¹⁸ Bu ihtiyacın nasıl belirlendiğine dair açıklama ise yapılmıyor. Ayrıca rapor sığınma başvurularını değerlendirmek için adalarda görevlendirilmiş Yunan memurların sayısını söylemiyor. Oysa bu bilgi hayati önem taşıyor: Yürürlükteki mevzuat uyarınca başvuruları karara bağlamak için Yunan memurlar yetkili. Diğer ülkelerden gelen uzmanlar sadece mülakat yapıyor ve kararları hazırlıyor.

Eylül raporu adalarda “AB üyesi devletlerden gelen uzman” sayısının 41, gerekenin ise 100 olduğunu yazıyor.¹⁹ Yani adalarda insan sayısı Haziran ayından bu yana büyük oranda artmışken uzman sayısı azalmış vaziyette. Yunan memur sayısı ise yine verilmemiş. ESI'nin resmî olmayan kanallardan edindiği bilgiye göre Yunan memur sayısı da düşmüş: Eylül ortası itibarıyla yalnız 16 kişi adalarda görev yapıyor. Bu sayının aktarılmaması/doğrulanmaması da raporun anlaşılması güç taraflarından.

İlk derece ile ilgili yukarıda bahsettiğimiz sorunlar göz önünde tutulduğunda, Komisyon'un “geri göndermelerin gerçekleşmesi için altyapının hazır olduğunu” nasıl dile getirdiğini anlamak mümkün değil.

İkinci derecede yetkili itiraz kurulları

Eylül raporu yeni itiraz kurullarından bahsediyor. Raporda, kurulların “ayda 500 dosyayı neticelendirmek (kurul başına 100) için ihtiyaç duyulan bütün kaynaklara kavuşturulmasının ve adalardan yapılan başvurulara öncelik verilmesinin şart olduğu” yazıyor.²⁰

¹⁸ Avrupa Komisyonu, [Haziran raporu](#), s. 2.

¹⁹ Avrupa Komisyonu, [Eylül raporu](#), s. 3.

²⁰ Avrupa Komisyonu, [Eylül raporu](#), s. 5.

Metni okuyan sanki beş kurul varmış izlenimine kapılıyor. Aslında altı tane var. Her kurulun ayda 100 karar vermesi beklemek bir hayâlden ibaret. Ancak raporun çıkmasından birkaç gün önce verilen bir söyleşi, Komisyon’un gerçekte “ayda 200 ikinci derece kararı alınmasını umduğunu” gösteriyor.²¹

Bu bile fazlasıyla iyimser. *Eylül raporu* yeni itiraz kurullarının Ağustos ayının ortalarından 18 Eylül’e kadar “adaldaki dosyalardan en az 35 tanesini” sonuçlandırdığını aktarıyor.²² Komisyon eski itiraz kurullarının ise dört ayda 318 (ayda ortalama 80) karar aldığını yazıyor. Karar sayısının 35’ten 200’e nasıl erişeceğine dair hiçbir ipucu yok. Kaldı ki şu ana kadara 80’den 35’e gerileme var! Bu kurulların gerçekten ayda 200 karar aldığını ve kararların Türkiye’ye geri gönderme yönünde olduğunu varsaysak *bile*, Yunan makamlarının bir ay içerisinde toplam geri gönderebileceği insan sayısı 200’ü aşmayacak. Bu sayı adalara iki gün zarfında ulaşanlar sayısından az! Böylesi bir durumun adalara geçmek isteyenleri caydırması söz konusu değil. Dolayısı ile adalardaki insan sayısı artmaya devam edecek.

Pangloss’un dünyası alev alev

Komisyon’un raporu adalarda giderek artan gerilimden hiç bahsetmiyor. Örneğin 19 Eylül’de kapasitesinin üstünde insan barındıran Moria kampında (Midilli) çıkan yangın, kül olan 50 prefabrik ev ve civar arazilere kaçışan 4,400 kişi ile ilgili kelime yok. 20 Eylül’de, Midilli kaynakları, “Moria’nın girişinde kızgın adalıların ve emniyet güçlerinin, köye girmelerini engelledikleri göçmenleri yanan kampa doğru kovaladıklarını” bildiriyor.²³ BMMYK, yangını kötü yaşam koşullarına ve kamptakiler arasında artan belirsizlik hissine bağlıyor.²⁴ Yangından bir hafta önce adanın başkenti Midilli şehrinde iki büyük gösteri gerçekleştirildiğini ve 20 Eylül günü kampın yukarısındaki bir köyün ahalisinin Midilli şehrine yürüyerek, hain diye nitelendirdikleri belediye başkanını adalıların değil mültecilerin çıkarlarını korumakla suçladığını hatırlatmak ise bize düşüyor.²⁵

Aslında bütün adalarda durum gergin. Sakızlıların yaptığı büyük protestoları²⁶, 14 Eylül’de Yunan polisi göstericileri dağıtmak için göz yaşartıcı gaz kullandığını unutmayalım. Yerel basın ilettiğine göre: “Gösteri sâkin başladı. Ancak katılımcıların, 1,800 kişinin barındığı Suda kampına yürümeye karar verip...toplumsal olaylara müdahale timinin belirlediği hattı geçmeye çalışmaları üzerine...polis göz yaşartıcı gaz kullandı...”²⁷

²¹ Rumeli Observer, [“Blind in den Sturm – wie die Europäische Kommission in Griechenland versagt”](#) [Fırtınada kör olmak – Avrupa Komisyonu Yunanistan’da neden başarısız], 27 Eylül 2016.

²² Avrupa Komisyonu, [Eylül raporu](#), s. 6.

²³ *Keep talking Greece*, [“A hell of a night for thousands fleeing fire: 60% of Moria hot spot infrastructure burned down \(Updates\)”](#) [Ateşlerden kaçan binlerce insan cehennemi yaşadı: Moria kampının yüzde 60’ı yandı (Güncel bilgiler)], 20 Eylül 2016.

²⁴ BMMYK, [Fire at Reception Site on Lesbos island, Greece](#) [Yunanistan/Midilli’deki kabul merkezinde yangın], Brifing Notları, 20 Eylül 2016.

²⁵ *The Guardian*, [“Thousands flee as blaze sweeps through Moria refugee camp in Greece”](#) [Yunanistan’daki Moria mülteci kampında binlerce insan alevlerden kaçtı], 20 Eylül 2016.

²⁶ NOS (Hollanda Devlet Televizyonu), *Nieuwshuur*, [“Griekse eiland Chios verandert in vluchtelingenkamp”](#) [Yunan adası Sakız mülteci kampına döndü], 31 Ağustos 2016.

²⁷ *Greek Reporter*, [“Police use tear gas on Chios residents protesting migrant situation”](#) [Göçmen sorunu nedeni ile protesto gerçekleştiren Sakızlılara karşı polis gözyaşartıcı gaz kullandı], 15 Eylül 2016.

Şu an içinde bulunulan gergin durum nedeni ile Yunan hükümetinin Ege adalarından, anakaraya ve Girit gibi diğer adalara çok sayıda insanı nakletmeyi düşünmesi.²⁸ Böylesi bir adım ahşap kutuların üst üste konulması sayesinde yükselen bir Jenga kulesinden parça çekilmesine benziyor. Dengenin bozulması riski büyük. Yani anlaşmanın tümünden çökmesi tehlikesi ile karşı karşıya kalınabilir. Adalara geçişler daha da artabilir, daha fazla nakil gerekebilir ve anlaşma işlemez hâle gelebilir.

AB-Türkiye Anlaşması'nın temelinde, adalara ulaştıktan sonra bireysel sığınma başvuruları kurallara uygun bir şekilde değerlendirilmiş kişilerin büyük bölümünün Türkiye'ye geri gönderilmesi ve böylece, düzensiz geçmeyi yeni deneyeceklerin caydırılması yatıyor. Rapor, bunun niye gerçekleşmediği noktasında niye daha ciddi bir incelemeye yer vermiyor? Anlamak zor...

AB-Türkiye Anlaşması'nın Eylül 2016'daki durumu

Başarılı bir uygulama yapılamaz ise...

Anlaşma başarı ile uygulanamaz ise ne olur? Gelecek aylarda yaşanması muhtemel senaryo şöyle: Adaların Avrupa'daki Nauru (Avustralya'nın botlarla ülkeye ulaşanları götürdüğü ve tuttuğu Pasifik Adası) olması istemeyen Midillili ve Sakızlıları rahatlatacak net bir cevabı olmayan ve baskı altında bulunan Yunan makamları anakaraya daha büyük sayıda insan nakledecek. Bunun neticesinde daha çok sayıda insan Ege'yi botlara geçmeye çabalayacak. Türkiye, durumdan AB'yi sorumlu tutacak ve Avrupalıların sözlerini tutmamlarından yakınlıkla kendi sahil güvenlik gücü üzerindeki baskıdan memnuniyetsizliğini dile getirecek. AB kurumları ve diğer üye devletlerin hükümetleri Yunanistan hükümetini ve Yunan Sığınma Kurumu'nu suçlayacak. Yunanistan'ın kuzey sınırlarına daha sağlam bir duvar örülmesi talebi, AB'deki popülist liderler tarafından daha fazla dillendirilecek. Kendi işlerin devamının her gün daha fazla insanın adalara geçirilmesine bağlı olduğunu bilen kaçakçılar botların dolması için fiyat düşürecek. Krizin üç temel aktörü Brüksel, Atina ve Ankara arasındaki ton

²⁸ *Kathimerini*, "[Gov't searches for ways to decongest islands](#)" [Hükümet adalardaki kalabalığı azaltmanın yollarını arıyor], 29 Eylül 2016. *Die Welt*, "[Wir werden viele Migranten aufs Festland bringen](#)" [Yunan anakarasına çok sayıda göçmen taşıyacağız], 29 Eylül 2016.

sertleşecek. Tarafların birbirine güvensizliği artacağı için, sorunlar tutarlı ve bütüncül bir şekilde ele alınamayacak.

Gelenlerin sayısının artması ile beraber Yunan anakarasındaki mültecilerin durumu daha da kötüleşecek. Yunanistan, öngörülebilir bir gelecekte, daha fazla insanla başa çıkabilecek kapasiteye sahip olmayacak. Sığınmacıların adalardan anakaraya nakli bu kişilerin şahsî durumlarına olumlu etki etmeyecek veya endişelerini azaltmayacak. Bu söylediğimizin sağlamlasını yapmak isteyenler yüzlerce insanın son derece kötü koşullarda barındığı Atina'nın eski uluslararası havaalanını veya başkentini çevresindeki diğer mülteci kamplarını ziyaret edebilirler. Nihayet, sığınma başvurusunda bulunmak isteyenlerin sayısındaki artış nedeni ile Yunanistan'da her hangi bir korumaya erişme imkânı da azalacak.

Yunan Sığınma Kurumu'nun İnternet sitesinden anlaşılacağı gibi geçtiğimiz aylarda sığınma hususunda verilen nihaî kararlarının sayısı ayda 1,000'den az. 120,000 kişinin sığınma başvurusu yapması ve prosedürün başlaması halinde bu başvuruları sonuçlandırmak için on yıl (veya daha fazla) lâzım! Yani, pratikte, işleyen ve güvenilir bir sığınma prosedürüne erişimden bahsetmek mümkün olmayacak.

Bu şartlar altında, Yunanistan'ın kuzey sınırında basınç büyük ölçüde artacak. Hâlihazırda, her gün Makedonya'ya çok sayıda insanın geçtiği bir gerçek. Yunan anakarasında sıkışıp kalmış göçmenlerin şimdilerde konuştuğu bir numaralı başlık Balkan güzergâhı yani Makedonya veya Bulgaristan üzerinden kaçışın kaç mal olacağı. AB tarafından yalnız bırakıldığını düşünen bir Yunanistan'ın bu kişilerin ülkeyi terk etmesini önlemek için yoğun çaba sarfedeceğine inanmak güç.

Sınırdan daha fazla giriş olması durumunda Makedonya'nın gelenleri kabulü zorlaşacak ve sığınma sistemi birkaç hafta içerisinde çökecek. Sırbistan da benzer bir kriz yaşayacak. Kışın başlaması ile birlikte Batı Balkanlar göçmenler, insan kaçakçıları, sınır muhafızları, askerler ve düzensiz geçişleri engellemek isteyen gönüllülerden müteşekkil yasadışı oluşumlar arasında bir savaş alanına dönüşecek. Bu da zaten bölgedeki hassas dengeleri sarsacak, istikrar ve huzuru bozacak. Nihayet daha çok sayıda insan Orta Avrupa'ya akacak.

Siyasî açıdan böyle bir senaryonun gerçekleşmesi, mülteciler haklarına dair sözleşmeye ve yürürlükteki AB mevzuatına sâdik kalarak hem daha insanî bir AB sınır yönetimi politikası hayata geçirilebileceğini hem de kurlsız geçişlerin azaltılabileceğini savunanlar için büyük bir başarısızlık demek. Öte yandan, bu başarısızlık, dış sınırlarını koruyabilmesi için AB'nin insan haklarını bir köşeye bırakması gerektiğini savunan, göçmenleri bir nev'i "işgal ordusu" addeden ve mülteci sözleşmesini askıya almaktan bahseden Macaristan Başbakanı Viktor Orban gibi liderlerin tezleri için zafer olarak sunulacak. 2017'de Fransa, Hollanda ve (belki) Avusturya'da seçim kampanyalarının kızışması ile beraber siyasî ivme de mülteci karşıtı, popülist aşırı sağın lehine evrilecek.

Suriye'de yaşanan insanlık dramı -ki Halep'te yaşananlar ülkelerindeki cehennemden kaçmaya çalışanlara, daha az değil, daha fazla destek gerektiriyor- göz önünde bulundurulduğunda şunu söylemek mümkün: Avrupa'da, sığınma konusunda mülteci karşıtı partilerce yönlendirilecek bir tartışma felaket olur. Yakın geçmişte, bazı ülkeler (Almanya, İsveç, Avusturya) mülteci sözleşmesi hükümleri çerçevesinde ilgili kişilere en yüksek seviyede uluslararası koruma sundular. Gerçek şu ki, AB ülkeleri bu koruma kurallarına sırtını dönerse bizâtihi mülteci sözleşmesinin geleceği belirsizliğe mahkûm edilecek. BMYK açısından bu bir varoluş sorununa dönüşecek. Yani 2017 yılının, 1951'de verilen sözlerin Akdeniz'in sularına gömüleceği yıl olması işten bile değil.

Yukarıda dile getirilen senaryonun gerçekleşmesi maalesef kuvvetle muhtemel. Ege’de hem AB, Yunanistan ve Türkiye açısından oluşacak riskler düşünüldüğünde hem de mülteci sözleşmesinin geleceğinin belirsizleşmesi ile birlikte, mültecilerin ve AB vatandaşlarının lehine daha insanî bir AB sınır yönetimi politikası uygulanması bağlamında kaybedilecekler anlaşıldığında, göçün değişmesinin önemi daha net ortaya çıkıyor. Atılacak küçük, büyük, her adım önem kazanıyor.

Anlaşma nasıl kurtulur?

Peki, ne yapmak lâzım? ESI, geçtiğimiz aylarda konu ile ilgili üç adet somut öneri sundu. Bunlardan ilki AB’nin, en az 200 yetkiliden müteşekkil bir sığınma destek misyonunun Yunanistan’a gönderilmesi için zemini hazırlamasıydı.²⁹ İkincisi AB’nin BMMYK ile işbirliği içerisinde Türkiye’ye her geri gönderilen kişinin akıbetini takip etmeye yarayacak bir mekanizma oluşturmasıydı. Ayrıca, Türkiye’nin Yunanistan’dan geri gönderilen ve Suriyeli olmayanlar açısından güvenli üçüncü ülke olabilmesi için ne yapması gerektiğinin net ve alenî bir biçimde duyurulması isteniyordu. Bu ikinci önerinin hayata geçirilmesi, *yıl bitmeden* vize serbestleşmesinin sağlanmasının *temel şartı* yapılacaktı.³⁰ Son olarak, AB tarafından anlaşmanın uygulanmasından sorumlu kıdemli bir özel temsilci atanacaktı. ESI olarak, uygulamada karşılaşılabilecek ve ivedi çözüm gerektiren sorunlarla başa çıkabilecek hem tecrübesi hem nüfuzu olan eski bir başbakan veya dışişleri bakanının bu makam için biçilmiş kaftan olduğu kanısındayız. Hedef, AB’nin, Yunan adalarında yaşayanlar, Türk kamuoyu, insan hakları örgütleri, basın ve AB ülkelerinin başbakanları ile temas kurarak, doğru bilgi akışını sağlayacak ve iletişimi kolaylaştıracak bir yetkilisinin olması.³¹

Ancak, en önemlisi, AB tarafından acilen bir yandan Ege’de Yunanların içinde bulunduğu yığınları diğer taraftan da Türklerin duyduğu endişeleri anladığını gösteren bir işaret verilmesi. Birlik, Yunan Sığınma Kurumu’nun sıkıntılarını ciddiye aldığını hissettiren, Ege’deki birkaç bin sığınmacıya, bu kişilerin tâbi oldukları ulusal mevzuatın yanı sıra uluslararası kurallara da uygun bir biçimde muamele edilmesi noktasında Yunan ve Türk hükümetlerine destek sunmalı. Diğer bir mühim husus, Komisyon’un Türkiye’nin *hâlihazırda* güvenli üçüncü ülke olduğu iddiasından vazgeçmesi. Komisyon, Yunan Sığınma Kurumu’nu Suriyeli olmayanların başvurularını incelemeye alıp almamaya dair mülâkat yapmaktan veya Suriyeliler ile ilgili incelemeye alınmaz kararı vermekten alıkoyan saikleri ve Türkiye’nin bu çekinceleri gidermek için atması gereken adımlar olduğunu söyleyebilmesi buna bağlı. Nihayet, AB’nin özel temsilcisi –ve belli başlı AB liderleri- bu konuda Türkiye ile ciddi temaslar yürütmeli. Ankara bu anlaşmanın işlenmesini arzuluyor. Çıkarı bu yönde. Mart 2016 başında AB’ye anlaşmanın Ankara tarafından sunulduğunu unutmamalıyım. Türk hükümeti ne Ege kıyıları boyunca kaçakçılarla netice alınması zor bir mücadele vermek istiyor ne de sahillerine çocuk cesetleri vurmasını. Ayrıca Türkiye 2017’de, önemli AB ülkelerinde mülteci karşıtlarının, İslam karşıtlarının güç kazanmasını kesinlikle istemiyor. Tam da bu nedenlerle, AB Türkiye’yi, Yunanistan’dan geri gönderilenler için güvenli üçüncü ülke hâline gelebileceğine, atacağı adımların Türkiye’nin kendi çıkarına olduğuna ve bu başarılab

²⁹ 19 Mayıs 2016 tarihli [“Karanlıkta Yol Almak – 300 Görev Adamı – Vize, Terör ve Ege Mülteci Anlaşması”](#) adlı ESI bültenine bakınız.

³⁰ A.g.e.

³¹ ESI’nin [Viyan](#) (22 Eylül 2016), [Atina](#) (21 Eylül 2016), [Amsterdam](#) (07 Eylül 2016) sunumlarına ve Nieuwsuur, [“Bedenker Turkijedeaal vindt uitwerking een schande”](#) [Türkiye mutabakatının mimarı elde edilen sonuçları rezalet olarak nitelendiriyor], 01 Eylül 2016, ve [basında](#) çıkan diğer haberlere bakınız.

anlaşma kurtulduğunda Türk vatandaşları lehine vize serbestleşmesinin gecikmeksizin hayata geçirileceğine ikna etmeli.

(Daha ayrıntılı bilgi edinmek ve Ege Anlaşması'nın AB için, inandırıcılığı haiz ve işleyen bir Akdeniz sınır ve sığınma politikasına nasıl dönüştürülebileceğine dair *Merkel Planı ve Nauru Koalisyonu Karşı Karşıya* adlı raporumuzu bekleyiniz.³²)

---

³² Söz konusu rapor yakında www.esiweb.org/refugees adresinde yayınlanacak.

Ek – İlk adım: Tespit

Anlaşmayı doğru uygulamak için sağlam verilere sahip olmak lâzım. Komisyon, -Yunan adalarında bulunanlar dahil- tüm siyaset geliştirenler ve tüm AB kamuoyuna hitaben, AB-Türkiye Anlaşması'nın uygulanmasına dair ihtiyaç duyulan tüm bilgileri içeren bir rapor yayınlamalı. Tam da bu sebeple, Mayıs 2016'nın ilk günlerinde ESI, anlaşmanın adalarda uygulanması hususunda aydınlatıcı verilerin Avrupa Komisyonu'nun İnternet sitesinde, düzenli olarak duyurulması gerektiğini dile getirdi:

Temel veriler – Anlaşmanın haftalık değerlendirilmesi³³

- (1) Yunan adalarında bulunanların sayısı ve barınma merkezlerinin kapasitesi nedir?
- (2) Adalara her gün ulaşanların sayısı nedir?
- (3) Yunan adalarında
  - a. Kaç sığınma başvurusu yapıldı?
  - b. Dublin tüzüğü'nün öngördüğü şekilde kaç adet aile birleşimi gerçekleşti (kaç transfer yapıldı)?
  - c. Kaç mülakat gerçekleştirildi (incelenebilirlik/sığınma)?
  - d. Bu iki hususta kaç tane ilk derece kararı verildi?
  - e. Olumsuz kararlara karşı yapılan itiraz sayısı nedir?
  - f. Kaç tane ikinci derece kararı verildi ve sonuçları ne oldu?
- (4) Her adada sığınma başvurularını incelemek ile görevli kişi ve tercüman sayısı nedir?
  - Yunan
  - Üye devletler/ASDO – uyruğa göre
- (5) Kaç tane itiraz kurulu var?
- (6) Yunanistan'dan Türkiye'ye geri gönderilenlerin günlük olarak sayısı nedir?
  - Uyrak
  - Geri gönderme sebepleri: gönüllü/sığınma başvurusu yapmamış/sığınma başvurusu kabul edilmemiş/sığınma başvurusu incelemeye alınabilir bulunmamış
- (7) Türkiye'den kaç Suriyeli hangi AB ülkesine yeniden yerleştirildi?

STIFTUNG MERCATOR

ESI'nin AB-Türkiye ilişkilerine dair çalışmaları Mercator Vakfı tarafından desteklenmektedir.

³³ 04 Mayıs 2016 tarihli [Ege'de Seyrüsefer: Bir Siyaset Önerisi](#) adlı raporumuzda sayfa 11'de yer alan tablonun güncellenmiş halidir.